

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ Ельвіра ЛУЗІК

« ____ » _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма «Практична психологія»

Тема: «Психологічні чинники музичних вподобань підлітків»

Виконавець: студент групи ПП-426 Ткаченко Артем В'ячеславович

Керівник: канд. пед. н., доцент Смолінчук Лариса Симонівна

Нормоконтролер: _____

(підпис)

Тамара МИХЕСВА

КИЇВ 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра педагогіки та психології професійної освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 053 «Психологія»
ОПП «Практична психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Ельвіра ЛУЗІК

« » _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання дипломної роботи

Ткаченка Артема В'ячеславовича

1. Тема дипломної роботи «Психологічні чинники музичних вподобань підлітків» затверджена наказом ректора від 10.05.2022 №487/ст.
2. Термін виконання роботи: з 05.01.2022 до 24.05.2022 р.
3. Вихідні дані до роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до першого та другого розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків загальним обсягом 49 сторінок, з них обсяг основного тексту 32 сторінки, список використаних джерел нараховує 50 позицій.
4. Зміст пояснювальної записки: Вступ; Розділ 1. Теоретичний аналіз дослідження музичних вподобань підлітків; Висновки до першого розділу; Розділ 2. Емпіричне дослідження психологічних чинників музичних вподобань підлітків; Висновки до другого розділу; Висновки; Список використаних джерел та літератури; Додатки.
5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного матеріалу): 6 таблиць та 6 рисунків.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Опрацювання та реферування літератури з теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження	07.02.2022	05.01.2022
2.	Формулювання теми, мети, завдань дослідження. Написання вступу. Складання попереднього плану роботи. Узгодження з керівником	21.02.2022	14.01.2022
3.	Написання першого розділу. Подання керівникові на перевірку	04.04.2022	04.04.2022
4.	Написання другого розділу. Подання керівникові на перевірку	16.05.2022	16.05.2022
5.	Оформлення роботи. Подання керівникові на перевірку	20.05.2022	20.05.2022
6.	Попередній захист дипломної роботи	26.05.2022	26.05.2022
7.	Опрацювання зауважень і виправлення недоліків	01.06.2022	01.06.2022
8.	Подання остаточного варіанта роботи на кафедру для перевірки на академічну доброчесність	06.06.2022	06.06.2022
9.	Подання дипломної роботи на рецензування	07.06.2022	07.06.2022
10	Захист роботи	16.06.2022	16.06.2022

7. Дата видачі завдання: «07» лютого 2022 р.

Керівник дипломної роботи _____ Лариса СМОЛІНЧУК

(підпис керівника)

(Ім'я, прізвище)

Завдання прийняв до виконання _____ Артем ТКАЧЕНКО

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Психологічні чинники музичних вподобань підлітків»: 50 сторінок, 50 використаних джерел та літератури, 3 додатки.

Об'єкт дослідження – музичні вподобання підлітків.

Предмет – психологічні чинники музичних вподобань в підлітковому віці.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному дослідженні психологічних чинників музичних вподобань підлітків.

У дипломній роботі розкрито сутність понять «підлітковий вік», «музичні вподобання», проаналізовано наукову літературу, розкриті особливості музичних вподобань осіб підліткового віку, виконано емпіричне дослідження, а саме: підібрано психодіагностичний інструментарій, проведено діагностику музичних вподобань підлітків.

Практичне значення роботи полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані при вивченні дисциплін «Арт-терапія», «Психологія творчості», «Вікова психологія», а також в роботі шкільних психологів, педагогів, соціальних працівників, які працюють з підлітками.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ПІДЛІТКИ, МУЗИКА, МУЗИЧНІ ВПОДОБАННЯ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ МУЗИЧНИХ	8
ВПОДОБАНЬ ПІДЛІТКІВ.....	
1.1. Психологічна характеристика підліткового віку в сучасних	8
дослідженнях.....	
1.2. Вітчизняні та зарубіжні наукові дослідження музичних вподобань	10
.....	
1.3. Психологічні особливості музичних вподобань підлітків.....	16
Висновки до першого розділу.....	21
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ	23
ЧИННИКІВ МУЗИЧНИХ ВПОДОБАНЬ ПІДЛІТКІВ.....	
2.1. Організація дослідження та обґрунтування вибору діагностичних	23
методик.....	
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження	24
Висновки до другого розділу.....	37
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	40
ДОДАТКИ.....	46

ВСТУП

Актуальність. В сучасному світі музика займає важливе місце в житті людини, вона допомагає людям відволіктись від життєвих проблем, дає можливість переосмислити той чи інший момент. Де б не знаходилась людина її завжди оточує музика. Музика така різна і водночас прекрасна. В наш час з'явилося багато різноманітних жанрів музики, будь-яка людина може знайти те що їй подобається. Існують різноманітні форми прослуховування музики, деяким подобається усамітнитись дома і увімкнути розслаблюючу пісню, іншим більше подобається послухати музику в компанії друзів, або на концерті. Музика стимулює людей рухатись вперед.

Дослідження музичних вподобань підлітків допоможе нам зрозуміти, як музика впливає на підлітків, які жанри частіше інші їм подобаються, зрозуміємо чи впливають особистісні якості підлітків на їх музичні вподобання.

Мета роботи: полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному дослідженні психологічних чинників музичних вподобань підлітків.

Об'єкт дослідження: музичні вподобання підлітків.

Предмет дослідження: психологічні чинники музичних вподобань в підлітковому віці.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз джерел з проблеми дослідження психологічних чинників музичних вподобань в підлітковому віці.
2. Підібрати інструментарій та провести експериментальне дослідження особливостей музичних вподобань підлітків.
3. Здійснити аналіз та інтерпретацію отриманих результатів.

Методи дослідження:

- теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння) – для визначення теоретичних засад дослідження;
- емпіричні (анкетування, тестування) – Анкета визначення музичних вподобань, Короткий п'ятифакторний опитувальник особистості ТІРІ, Тест життєвих орієнтацій Ч. Шейера та М. Карвера LOT.

- статистичні – метод статистичної обробки результатів рангової кореляції Спірмена.

Практичне значення результатів, отриманих у процесі проведення дослідження, полягає в тому, що вони можуть бути використані при вивченні дисциплін «Арт-терапія», «Психологія творчості», «Вікова психологія», а також в роботі шкільних психологів, педагогів, працівників соціальної і культурної сфери, які працюють з підлітками.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ МУЗИЧНИХ ВПОДОБАНЬ ПІДЛІТКІВ

1.1. Психологічна характеристика підліткового віку в сучасних дослідженнях

Підлітковий вік є першою віковою сходинкою переходу з дитинства до зрілості. Зміни, що відбуваються в емоційній та інтелектуальних сферах особистості підлітка – породжують новий рівень його самосвідомості, потреби у самоствердженні.

Опис підліткового віку має велику історію. Перший хто охарактеризував проблему підліткового віку був женецький філософ-просвітник Жан-Жак Руссо. Схожа думка, але вже в сучасній психології була висвітлена Стенлі Холлом на початку ХХ ст., який є автором першої основоположної праці про підлітковий вік.

Великий вплив на теорію перехідного віку мав психоаналіз, родоначальником якого був всесвітньо відомий Зигмунд Фрейд. Фрейд висунув цілий ряд положень про природу емоційних процесів особисті, а також про підліткову та юнацьку сексуальність.

Концепція Льва Виготського сфокусована на проблемі інтересів перехідного віку. Виготський назвав її «ключем до всієї проблеми психологічного розвитку підлітка». Сам вчений вважав, що особливості перебігу та тривалість підліткового віку варіюють залежно від рівня розвитку суспільства. З поглядів Виготського підлітковий вік – це найнестійкіший та мінливий період.

Доктор психологічних наук Людмила Проколієнко зосереджувала увагу на формуванні емпатійних почуттів підлітків, які мають вплив на якісні зміни морального розвитку.

Також важливим здобутком у розумінні психології підлітка є праця Е. Шпрангера «Психологія юнацького віку». В роботі він описує основні три типи підліткового віку.

Один із найвідоміших психологів Ерік Еріксон вважав, що підлітковий вік є найважливіший період людського життя, а також зазначав, що криза підліткового віку, проявляється в бажанні підлітків відмежуватися від світу дорослих, приміряти якомога більше соціальних ролей, та зрозуміти ким вони є насправді. «Вони приміряють ролі як одяг і, якщо якась підходить за розміром та іншими параметрами, залишають її собі, щоб зробити частиною своєї дорослої особистості» [17].

Американський психолог А. Гезел, дав характеристику особливостям біологічному фактору розвитку підлітків, їх поведінки та інтересів. Він вважав, що перехід від дитинства до дорослості починається з 11 років, а закінчується в 21 рік. Гезел вбачав величезне значення перших п'яти років, тобто з 11 – 16 років.

Узагальнюючи різні теоретико-методологічні підходи до дослідження підліткового періоду можна позначити основні критерії та показники, що визначають підлітковий період.

Більша частина дослідників акцентують увагу саме на основні психологічні новоутворення даної вікової категорії: відкриття «Я», формування світогляду, розвиток самосвідомості, формування основ самостійної визначеності, виникнення рефлексії.

Також, майже всі дослідники відокремлюють два важливі чинники, які мають вплив на розвиток та укорінення зазначених новоутворень в підлітковому віці, а саме найближче середовище де знаходиться підліток та провідна роль соціального оточення.

Одне із вагомих новоутворень підліткового віку – це почуття дорослості. Воно виявляє собою новий рівень потреб, які визначає майбутнє становище, якого підліток ще не досяг. Саме через це з'являються типові вікові конфлікти з дорослими які залишаються в пам'яті дитини і визначають новий сценарій власного дорослого життя.

Для підлітка вкрай необхідно вміти усвідомлювати свої дії, вчинки, аналізувати свої помилки та перемоги, оскільки в майбутньому це матиме вплив на самооцінку, тому що рівень самооцінки підлітка визначає його рівень в соціумі.

Підліткам важливо бути в центрі уваги, тому вони інколи бувають: тривожними, занадто активними особливо при виконанні доручень, що говорить нам про високу фізіологічну енергію, заради уваги підлітки іноді самостверджуються за рахунок більш слабких ровесників ображаючи їх.

Загалом можна підкреслити, що цей віковий період визначається не тільки особливими змінами фізичного розвитку, але також психологічними особливостями. Підлітки вимагають увагу, але не ту що нав'язують їм дорослі, педагоги, тощо. Також підліткам потрібно звикнути до нового тіла, слід розвинути почуття відповідальності за свої вчинки та за себе, навчитися правильно поводитися в суспільстві, загалом стати дорослим.

1.2. Вітчизняні та зарубіжні наукові дослідження музичних вподобань

Розвиток музики відбувався спільно зі зміною чуттєвого сприйняття людини. Незалежно від причин виникнення музики з повною впевненістю можна стверджувати, що вона мала велике значення в житті людей [6].

Так, зокрема, звернення до історії людства демонструє, що музика з давніх часів використовувалася як засіб виховання у всіх ідеологічних системах. У різні епохи проявлялось прагнення до гармонійного розвитку особистості засобами музики, а також мистецтва в цілому. Роль мистецтва (в тому числі і музики) визначалася згідно з панівними поглядами на особистість та ідеологічним установам конкретного суспільства [28].

Як і сама психологія, безпосередньо психологія музики виокремила як самостійна наука ближче до кінця 19 століття. В результаті, вже в 20 столітті вдалося виділити основні завдання музичної психології: пізнання зв'язку психічних функцій, на яких базуються всі явища музики та вивчення функціонування музики та психології людей, що нею займаються. Серед інших завдань можна назвати дослідження причин різного впливу музики та її виразності, внутрішнього світу музики в тій формі, в якій вона розкривається в акті творчості. Так, наприклад, в кінці XIX – початку XX століття розвивався напрям психології музичного розвитку,

що вивчав індивідуальну схильність до музики в ранньому віці, і який досі вивчається в межах музичної психології [6].

За одним з визначень, «предметом психології музики є з одного боку, логіка організації психічних процесів при побудові індивідуального мистецького задуму, його втілення, виконавської інтерпретації і розуміння слухачем, а з іншого – визначається особливостями музичної діяльності як художнього спілкування» [3, с. 98].

В межах нашої роботи особливий інтерес становлять питання сприйняття музики та явище музичних вподобань. Як вказують дослідники, в сучасному науковому знанні немає єдиного розуміння сутності сприймання музики, що пов'язано з надзвичайною складністю досліджуваного феномену [27]. Як вказує М.В. Субота, «Складові перцептивного процесу, сприйняття музики – це суб'єкт (слухач), об'єкт (музична тканина в цілому) і сама ситуація сприйняття, спосіб їх взаємозв'язку, формування та розвиток чуттєвого образу» [2, с. 168]

Є.В. Назайкінський наголошує на необхідності диференціації двох термінологічних формул: «сприйняття музики» і «музичне сприйняття», зауважуючи, що перше поняття відповідає психологічному ракурсу вивчення проблеми, а друге більше відповідає музикознавчому дослідженню, що направлене на розуміння тих значень, які музика має як мистецтво і як особлива форма відбиття реальності [14].

Музичне сприйняття відноситься до сфери тих явищ, які за своєю природою є здатними до самоорганізації. Їм властива відкритість, нелінійність, мінливість, присутність позитивних зворотних зв'язків. Особливістю відкритих систем є те, що вони здатні чуйно реагувати на зовнішні впливи, схильні до постійних змін, відхилень від стійких значень. Сприйняття мистецтва є відкритою системою вже тому, що органічно включене в коло систем більш широкого порядку, перш за все, всієї культури в цілому. Підтримуючи з нею постійний інформаційний і художньо-образний обмін, сприйняття допомагає встановлювати взаємозв'язок із найрізноманітнішими аспектами культури на духовно-ціннісному, культурно-психологічному, семіотичному та інших рівнях. З одного боку, в поле

усвідомленого сприйняття потрапляють художня форма, логіка побудови музичної композиції, комплекс засобів вираження, і, одночасно, з іншого боку, відзначається «невиразність» пізнання змісту, гранична непередбачуваність образного впливу, комунікативних впливів на слухача [23].

Під музичними вподобаннями можна розуміти вибір людиною музичного твору, що відповідає її очікуванням. Конкретними проявами вподобань служать повторне звернення до музичного твору або жанру, більш висока оцінка обраного. Вподобання зводиться до вибору, який, в свою чергу, може як бути пов'язаним зі стійкою конфігурацією естетичних потреб суб'єкта, так і носити ситуативний характер [18].

В результаті досліджень британського вченого А. Норта було виявлено, що поціновувачі класичної музики і джазу є більш креативними за інших, фанати поп-музики відрізняються працелюбністю, а шанувальники важкого металу демонструють доброзичливість і м'якість характеру. А. Нортм було показано, що зв'язок між рисами характеру і музичними смаками носить універсальний характер, і якщо не брати до уваги різницю у віці, люди, які віддають перевагу одній і ті ж музиці є достатньо схожими. На думку А. Норта, любов до тієї або іншої музики говорить про людину більше, ніж національність або професія [4].

Разом з поняттям музичних вподобань також часто вживають термін «музичний смак». Одна група вчених каже про поняття смаку, як про систему чуттєво-емоційних і інтелектуально-раціональних вподобань, яка врівноважує чуттєве і раціональне пізнання. На думку Ю. Борева, естетичний смак – це почуття, яке дозволяє людині знаходити міру потрібного, що забезпечує гармонію різноспрямованих тенденцій і прагнень [5].

З іншого боку, А. Молчанова справедливо зауважує, що «смак не зводиться до почуття міри, оскільки останнє не є ні вродженим, ні історично незмінним» [12].

Багато вчених вивчали проблему формування і розвитку музичного смаку. Так, В.Н. Шацька, внесла значний вклад в дослідження цього питання. Вона розуміла музичний смак як певний рівень музично-поетичних уявлень, який дає можливість відзначати і цінувати прекрасне в музиці, тобто її ідейність і

змістовність, правдивість і щирість почуттів, яскравість і переконливість музичних образів і всіх виразних засобів музичного твору [7].

Нарешті, В.Г. Мозгот, кажучи про музичний смак, звертає увагу на кореляцію понять «музичний смак» і «музичні уподобання». Аналіз музичних уподобань людини може показати нам широту музичного смаку, але питання про те, які жанри і форми, які види музики або «музичні сфери» є більш високими, на думку вченого, ставити не коректно. Припустимо обговорення складності музичних форм і жанрів або їх ролі в певний період історії, проте це не дозволяє ранжувати музику як високу, хорошу, чи низьку, погану [11].

Думку про те, що поняття «погана музика» та «поганий музичний смак» втратили свій сенс та актуальність, пропонує англійський дослідник Саймон Фріт. Натомість, він висуває власну своєрідну теорію «поганої» музики. Так, «поганою» музикою можна вважати ту, що була створена людьми без відповідних вокальних та музичних навичок, композиторських вмінь, музику, яка виконується не музикантами та музику, що втратила свою звукову «свіжість» [5].

Продовжуючи лінію А. Норта, чимало сучасних західних та вітчизняних дослідників вбачають у музичних вподобаннях спосіб кращого розуміння особистості. Відомо, що вже ранні дослідження можливого зв'язку особистості та музичних вподобань демонстрували певну пов'язаність екстраверсії та вподобаннями музики, яка характеризується сильними ритмами та швидкістю [4].

Сучасні дослідження часто ставлять на меті дослідити особливості зв'язку між показниками п'ятифакторної моделі особистості та різними музичними перевагами [5].

Проводиться інтенсивна як практична, так і теоретична робота з метою пояснення цього явища. Так, наприклад, були отримані відомості про те, що людина формує свої музичні вподобання у відповідності до свого бажання самовираження: музика, яку слухає людина, стає своєрідним продовженням особистості, вона маніфестує не тільки особистісні риси, але й власну життєву позицію. Таким чином, музичні вподобання людини є важливими для її самоусвідомлення та створення свого соціального образу [8].

Як зазначають П. Ренфру, Л. Голдберг та Д. Левітін, зрозуміти та досягнути ті принципи, якими керується людина для вибору індивідуальних музичних вподобань, так складно ще й через те, що ми використовуємо музику в повсякденному житті для різних цілей. Серед цих цілей може бути регуляція власного настрою, підвищення концентрації чи, навпаки, розслаблення, підвищення продуктивності, естетичне задоволення, стимуляція рухової активності, заохочення до танцю тощо [9].

Розвиток музичної культури особистості у широкому розумінні влучно описаний Ч. Бісун: «Процес формування музичної культури... характеризується виникненням, поглибленням і вираженням у музиці особистісно значущого життєвого сенсу, який визначається в якості шляху досягнення музики і життя у їхній єдності» [5, с. 178].

На основі підходів Д. Б. Кабалевського, Л. В. Школяр, О. Соболевої було визначено такі умови розвитку музичної культури особистості:

- 1) розвиток музично-естетичної свідомості;
- 2) розвиток музичної компетентності (музичних знань, умінь та навичок);
- 3) музикування на практиці (створення та/або виконання музики) [21].

Згідно із сучасним підходом до формування музичної культури особистості, показником її розвиненості вчені вважають не так безпомилкове детальне відтворення знань, як розуміння музики, глибоке її сприйняття й засвоєння. Загалом, формування музичної культури людини передбачає розвиток її духовності, моральності, емоційної та ціннісної сфери, інтелекту, естетичних потреб [5].

Психологічний аналіз музичного сприйняття, за Б. М. Тепловим, має виходити з розуміння, що «специфічним для музичного переживання є переживання звукової тканини як вираження певного змісту» [36, с. 6].

А змістом музики вчений називає «почуття, емоції, настрої» [36, с. 7]. Однак, як було раніше зазначено, зміст музики не вичерпується лише емоційною сферою особистості, адже музика є пізнання за допомогою емоцій. До того ж, за допомогою музики можна передати задуманий смисл, глибоко його сприйняти і збагнути тільки за умови, що зміст переданого відомий раніше або для його пізнання

використовуються інші, немюзичні способи. Це означає, що для належного сприйняття музичного матеріалу, людина має бути обізнана у його програмі, змісті, який намагається передати композитор [36].

Дослідники детермінант сприйняття музики О. Ю. Коржова та М.В. Димнікова виділяють дві основні їх групи: особистісні детермінанти та когнітивні [15].

Основною особистісною характеристикою автори вважають життєві орієнтири, а саме співвідношення елементів «творчості-приспосовування» у загальному підході до життя та зовнішнього-внутрішнього локусу контролю. Відповідно до особливостей поєднання цих елементів, О. Коржова виділяє чотири типи особистостей:

- 1) творчий-внутрішній – «перетворювач»;
- 2) творчий-зовнішній – «гармонізатор»;
- 3) адаптивний-внутрішній – «користувач»;
- 4) адаптивний-зовнішній – «споживач» [15].

Як стверджують автори, люди з творчим підходом до життя є більш сприйнятливими до музики, краще її розуміють, більш серйозно до неї ставляться. Натомість, люди з адаптивним ставленням менше розуміються на музиці й менш чутливі до неї, для них музика виконує скоріше фонову функцію [15].

Учені з Кембриджського університету, університету Макгілла та Стенфордської Вищої Школи Бізнесу дослідили взаємозв'язок між вподобанням жанрів музики та особистісними рисами на основі «Великої П'ятірки» (екстраверсія, нейротизм, відкритість до досвіду, дружелюбність, усвідомленість). У музичних жанрах було виділено спільні характеристики, а також враховано, виражені вони чи ні: «бадьорість» або «здатність активізувати» (низька/висока); настрої (позитивний/негативний) та глибина або естетична цінність (висока/низька) [5].

За результатами дослідження, люди з високим рівнем нейротизму а також вираженою екстраверсією надавали перевагу «бадьорій» та «активізуючій» музиці, у той час як люди з вираженою доброзичливістю та усвідомленістю надавали перевагу більш «спокійним» жанрам. Нейротизм корелював зі схильністю слухати

композиції із загальним негативним настроєм. Люди, які надавали перевагу «глибоким» жанрам, музиці з високою естетичною цінністю, продемонстрували високий рівень відкритості до досвіду та доброзичливості [50].

1.3. Психологічні особливості музичних вподобань підлітків

У процесі розвитку музичної культури особистості цілісно розвивається абстрактне мислення, креативність, формується музичний смак та підвищується рівень естетичної потреби, розвивається ціннісна сфера, розширюється світогляд [5].

Отже, психологічними умовами розвитку музичної культури особистості є розвиток музично-естетичної свідомості, музичної компетенції та практичне музикування.

Люди прослуховують музику з різноманітними намірами й для задоволення різних потреб. Музика слугує для естетичного задоволення, спонукає до фізичного руху, здатна впливати на настрій, підтримувати концентрацію та бадьорість, допомагає відволіктися від неприємностей та формувати соціальну ідентичність. Попри широкий діапазон застосування, вчені вже тривалий час досліджують способи охарактеризувати музичні вподобання людини в цілому, враховуючи всі ці потреби. Деяким дослідникам вже вдалося обґрунтувати, що між музичними вподобаннями та психологічними особливостями особистості існує зв'язок. Цей факт ґрунтується на припущенні, згідно з яким музичні вподобання мають міцне психологічне підґрунтя [17; 7].

Сучасний погляд на природу музичних вподобань полягає в тому, що музичні вподобання є проявом конкретних психологічних рис. Також на них впливають потреби, ситуативні обмеження, соціальне середовище та минулий досвід. Деякі дослідники вважають, що людина обирає музичне середовище, що відображає та посилює особистісні риси, емоції та ставлення [3].

Таким чином, музичні уподобання мають міцне психологічне підґрунтя: вони є проявом особистісних рис, на їх формування впливає соціальне середовище, досвід, емоційна та мотиваційна сфера особистості.

«Готовність до самовизначення передбачає формування у старших школярів стійких, свідомо створених уявлень про свої обов'язки і права по відношенню до суспільства, інших людей, моральних принципів і переконань, розуміння обов'язку, відповідальності, уміння аналізувати власний життєвий досвід, спостерігати за явищами дійсності і давати їм оцінку тощо» [33, с.11]. Інші дослідники, зокрема, Я.Г. Невідома, серед новоутворень цього періоду пропонують такі: «глибока рефлексія, розвинене усвідомлення власної індивідуальності, формування конкретних життєвих планів, готовність до самовизначення в професії, установка на свідому побудову власного життя, поступове входження у різні сфери життя і діяльності, розвиток самосвідомості, активне формування світогляду» [15, с. 342]. Роль музики в цих процесах важко переоцінити.

Більшість пізнавальних функцій досягають свого розвитку саме в підлітковому віці. Для успішного навчання необхідний певний рівень загального інтелектуального розвитку, зокрема сприйняття, пам'яті, мислення, уваги, рівня володіння певним колом логічних операцій. Вербальна функція інтелекту активно розвивається. Триває розвиток абстрактно-логічного мислення, прогресує розвиток теоретичного мислення – підлітки люди вже мислять логічно і в змозі займатися теоретичними роздумами та самоаналізом, починають цікавитися питаннями того, як влаштований світ [10].

Окрім індивідуальних особливостей сприйняття музики, важливо проаналізувати музичне сприйняття в контексті різноманітності жанрів та продуктів сучасної музичної культури. В. Медушевський поділяє музику на два протилежні напрями: «музику високої традиції» та масову музику [17].

Розглядаючи музику з такого ракурсу, варто зазначити: поняття «легкої» та «серйозної» музики зазнало значних змін з плином часу. Наприклад, напочатку XIX ст. «легкою» вважали вокальну чи інструментальну музику з численними віртуозними ефектами та не надто глибоким змістом. До «легкої» музики тогочасні російські композитори відносили й італійську оперу. Напочатку XX ст. «легким» жанром вважали й оперету. Сьогодні ці музичні твори відносять скоріше до «серйозної» музики [37].

У 1930-50-х рр. джаз вважали більшою мірою розважальною музикою, з чим можна не погодитися у сучасній реальності. Порівнюючи з сучасною популярною музикою, можна відзначити ритмічну та гармонійну складність джазу, його здатність дарувати естетичне задоволення й виховувати музичний смак і фантазію, готувати до сприйняття більш складної класичної музики. Сьогодні до «серйозної» музики відносять твори, складні за структурою, що вимагають певного рівня підготовки для належного сприйняття, однак ці твори можуть не бути серйозними за змістом [37].

Варто зауважити, що розподіл музики на «серйозну» і «легку» не потрібно сприймати як «варту уваги» і «не варту уваги». Дослідники музичної психології та професійні музиканти вважають, що обидва напрями музики потрібні людині, але вони мають бути використані відповідно: прослуховування «серйозної» музики, що потребує концентрації і осмислення, має чергуватися зі слуханням «легкої», що підходить для відпочинку й розваги [30].

Щодо впливу музики на особистість, вчені В. Медушевський та В. Петрушин погоджуються, що «серйозна» музика виконує катарсичну функцію. В. Медушевський зазначає «Проживши певний час у внутрішньому світі великої музики, слухач нерідко виходить у зовнішній світ духовно перевтіленим: життєві дрібниці стають на дальній план, тліють у сяйві відкритого сенсу життя, який, однак, складно сформулювати словами» [17, с. 156–163].

Така музика звеличує людину, проливає світло на її найкращі якості, потенціал та важливі життєві питання. Цей ефект особливо помітний в довготривалій перспективі, а тому прослуховування «серйозної» музики є важливим фактором розвитку особистості. Водночас, як запевняють вчені, систематичне прослуховування музики низької якості, може сприяти протилежному ефекту – стимуляції позасвідомого та примітивних інстинктів [3].

Питання соціокультурного сприйняття поставлене для виявлення кількісного визначення, якій музиці надає перевагу більшість. За результатами досліджень російських вчених О. Федорович й О. Тихонової, більшість населення надає перевагу «легкій» музиці. На перший погляд може здатися, що прихильність до

«легкої» музики більше поширена серед підлітків (що слухає здебільшого поп, рок, R&B та хіп-хоп). Однак, було виявлено, що люди середнього та старшого віку також залишаються прихильниками популярної музики або ж слухають шансон. Вони залишаються на тому ж рівні розвитку музично-естетичної свідомості та слухають музику, що не вища за художньою цінністю від «підліткової» [37].

Дослідники вбачають потребу у комплексі педагогічних та соціокультурних заходів для підвищення музичної культури підростаючого покоління. Вони вважають за необхідне акцентувати увагу на соціальній значимості зміни музичних уподобань на користь музики з високою художньою цінністю, а також на наслідках неконтрольованого поширення масової музики [37].

Таким чином, проблема впливу «серйозної» та «легкої» музики є важливою в контексті вивчення музичної культури особистості. «Серйозна» музика сприяє всебічному особистісному розвитку, в той час як «легка» музика може бути використана для розваг та відпочинку. Для розвитку музичної культури особистості під час прослуховування музики необхідно дотримуватися співвідношення «легкої» та «серйозної» музики, приділяючи більше уваги музиці «високого зразка».

Підлітковий вік, незважаючи на відносну короткочасність, багато в чому визначає все подальше життя індивідуума. Перехід до підліткового віку характеризується глибокими змінами умов, що впливають на особистісний розвиток дитини. Вони стосуються фізіології організму, відносин, що складаються у підлітків із дорослими людьми і однолітками, рівня розвитку пізнавальних процесів, інтелекту та здібностей. Крім того, емоційний розвиток зазнає в цей час значних змін [7]. Подібна суперечливість особистісних проявів, вважає Б. М. Теплов, свідчить про відсутність стабільності особистості, про не сформованість взаємин між її окремими компонентами [8].

Ця характеристика, за В. В. Ковальовим, стосується першої фази підліткового віку, яку він назвав негативною (12–14 років). Підліткам у цій стадії властиві такі характерологічні реакції, як реакція активного й пасивного протесту. Друга фаза підліткового віку – позитивна (15–16 років) – відрізняється поступовою гармонізацією особистості підлітка. Це проявляється в поступовому

врівноважуванні емоційно-вольової сфери, згладжуванні імпульсивності, зменшенні контрастності й суперечливості емоційно-вольових реакцій [3].

Це чітко проявляється в підлітковому віці, бо саме в цей вік особистість є найбільш відкритою для різних етнічних і культурних впливів, а також саме в цей час відбувається видозміна підлітка як на морфологічному, гормональному, так і на соціальному рівні. Музичне мистецтво є специфічним генератором ціннісного ставлення до довкілля, що розширює можливості пізнання художньої картини світу через передачу різноманітних настроїв, активізує сферу власних почуттів і психічних станів людини і може використовуватись як дієвий засіб саморегуляції. Це підтверджують дослідження в галузі музикознавства (В. Медушевський, Л. Мазель, В. Конен), музичної психології та музичного сприйняття (О. Костюк, О. Рудницька, В. Остроменський, А. Сохор, О. Лосєв, С. Раппопорт) [5].

Використання музичного мистецтва як засобу саморегуляції потребує інтеграції здобутків теоретичних знань та практичних розробок різноманітних галузей наук для подальшого застосування на службі людині. Потужний вплив якої на емоційний стан людини, а опосередковано і на загальний розвиток особистості, відзначали у своїх роботах Б. Г. Ананьєв, Н. Б. Берхін, А. М. Виногородський, Ю. Б. Гиппенрейтер, Т. О. Гордєєва, Д. О. Леонтєв, О. В. Овчинникова, В. І. Петрушин, Б. М. Теплов [8].

У руслі сучасної психологічної та музично-педагогічної думки (В. Л. Леві, В. І. Петрушин, М. Роджерс, О. П. Рудницька) питання вивчення закономірностей музичного сприймання почало набирати розмаху в системі «музика-слухач» при створенні психокорекційних та профілактичних програм для сприяння особистісного розвитку, полегшення процесів емоційного оздоровлення, вирішення внутрішніх конфліктів, пробудження творчості[2].

Музичне виховання, пропонуючи учням у змісті музичних творів емоції різної модальності, робить їх одночасно і більш здатними до переживання тих емоційних станів, які не входять в структуру емоцій їх природного темпераменту, тим самим розширюючи і поглиблюючи контакти з оточуючими людьми і дійсністю. Сьогодні уяву підлітків полонить музика масової культури (рок, реп, поп тощо). Під час

перегляду чергового відеокліпу поєднання мерехтливого зображення (кольорів, образів, сцен) з гучною ритмічною музикою епохи НТР допомагає «втекти» від буденності, опинитися в іншій «уявній» реальності. Однак спеціалісти переконливо доводять, що сучасна музика не завжди позитивно впливає на емоційну сферу підростаючої особистості.

Цей жанр мистецтва може викликати ефект спрощених емоційних станів, посилення агресивності. У науково-експериментальних працях вітчизняних учених доведено статистично-достовірні порушення ряду психічних функцій під дією року (об'єми короткочасної пам'яті). Зниження рівня зрозумілого спілкування, виникнення почуття роздратованості й туги, зниження писемної продуктивності, виникнення почуття важкості) з паралельним порушенням електроенцефалограмних показників мозку при дослідженні мозку. Ефективність музикотерапії обумовлюється не лише емоційним її впливом на людину, а й біорезонансною співзвучністю музичних звуків із вібрацією окремих органів і системою організму. Накопичений психологією мистецтва значний фактичний матеріал дає підстави для вивчення процесу розвитку емоційної сфери на основі сприйняття музики. У контексті цього підходу вченими визначена динаміка її розвитку в процесі сприйняття музики на різних вікових етапах онтогенезу. Зокрема в підлітків, завдяки контакту з музикою підвищується самоаналіз внутрішніх інтимних переживань, пов'язаних переважно із стосунками з однолітками, та виникає здатність дивитися на себе «зі сторони» і створювати на основі точки зору інших власний «Я-образ»

Висновки до першого розділу

В результаті теоретичного огляду таких понять як особистість та музичні вподобання, а також психологічних особливостей підліткового віку, ми можемо сформулювати короткі висновки.

Під поняттям особистості ми можемо розуміти сукупність якостей психіки, що відрізняються цілісністю, єдністю та нерозривністю. Ця форма існування психіки

здатна до саморозвитку та самовизначення, свідомої предметної діяльності і саморегуляції. При цьому особистість не є сталою цілісністю, а постійно змінюється у процесі взаємодії із соціумом та культурою.

Підлітковий вік, незважаючи на відносну короткочасність, багато в чому визначає все подальше життя особистості. Перехід до підліткового віку характеризується глибокими змінами умов, що впливають на особистісний розвиток дитини. Вони стосуються фізіології організму, відносин, що складаються у підлітків із дорослими людьми і однолітками, рівня розвитку пізнавальних процесів, інтелекту та здібностей, суттєвих змін зазнає емоційна сфера. Більша частина дослідників акцентує увагу на важливих психологічних новоутвореннях цього віку: відкриття «Я», формування світогляду, розвиток самосвідомості, формування основ самостійної визначеності, виникнення рефлексії.

Музичні вподобання розглядаються в контексті питання сприйняття музики та визначаються як вибір людиною музичних творів, що відповідають очікуванням слухача. Разом з цим поняттям також використовується поняття музичного смаку. Дослідники вбачають у дослідженні музичних вподобань спосіб вивчення особистості.

Сучасний погляд на природу музичних вподобань полягає в тому, що музичні вподобання є проявом конкретних психологічних рис. Також на них впливають потреби, ситуативні обмеження, соціальне середовище та минулий досвід. Деякі дослідники вважають, що людина обирає музичне середовище, що відображає та посилює особистісні риси, емоції та ставлення.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ МУЗИЧНИХ ВПОДОБАНЬ ПІДЛІТКІВ

2.1. Організація дослідження та обґрунтування вибору діагностичних методик

У дослідженні взяли участь 30 респондентів підліткового віку, 13-14 років, школи №256, м. Києва. Метою емпіричного дослідження є дослідити психологічні чинники музичних вподобань підлітків.

Структура даного психодіагностичного дослідження містить три основні етапи:

- підготовчий
- проведення експериментального дослідження
- аналіз і інтерпретація результатів (підготовка психодіагностичного висновку).

На першому (підготовчому, передекспериментальному) етапі здійснюється збір відомостей про підлітків.

В ході підготовчого етапу були вирішено дві важливі задачі:

1. Підготовка матеріалу для емпіричного дослідження
2. Підготовка діагностичного матеріалу у вигляді методик.

Таким чином, проведена теоретична підготовка щодо використання методологічного інструментарію дозволяє перейти безпосередньо до дослідження.

Для перевірки гіпотези й розв'язання поставлених завдань у роботі використалися наступні емпіричні методи дослідження:

1. Анкета «Дослідження музичних вподобань»
2. Короткий п'ятифакторний опитувальник особистості ТІРІ
3. Тест життєвих орієнтацій Ч. Шейера та М. Карвера LOT

Анкета «Дослідження музичних вподобань». Анкета, сформована для визначення музичних вподобань особистості, серед інших завдань пропонує

респонденту оцінити жанри музики за шкалою від 1 до 7 де кожному балу відповідає вербальна оцінка «Дуже не подобається», «Не подобається», «Скоріше не подобається», «Нейтрально», «Скоріше подобається», «Подобається», «Дуже подобається». Слід зазначити, що ми обрали перелік музичних жанрів, запропонований дослідниками П. Ренфру та С. Гослінгом.

Короткий п'ятифакторний опитувальник особистості ТІРІ. Цю методику ми використовували для дослідження ступеню вираженості особистісних рис. Данний опитувальник містить 10 тверджень, респондент оцінює, наскільки запропоновані характеристики стосуються його особисто та підходять йому. Оцінювання опитувальника проходить за допомогою шкали від 1 до 7, де значення відносяться до варіантів «абсолютно не погоджуюсь», «не погоджуюсь», «швидше за все не погоджуюсь», «важко сказати», «швидше погоджуюсь», «погоджуюсь», «абсолютно погоджуюсь».

Тест життєвих орієнтацій Ч. Шейера та М. Карвера LOT. Дану методику ми використовували з метою дослідити ступінь оптимізму респондента. Опитувальник містить 10 питань, що стосуються певних особистісних характеристик, зокрема, сприймання тих чи інших життєвих подій як позитивних або негативних, установки очікування від життя і т. д., на які респондент може відповісти «так», «скоріше так», «ані так, ані ні», «скоріше ні», «ні». Тест був апробований та перекладений російською мовою О.А. Сичовим, українською мовою методика ще не була випробована.

2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження

Для дослідження музичних вподобань підлітків, нами була розроблена анкета «Дослідження музичних вподобань», дане анкетування ми проводили в онлайн форматі, анкета представлена в Додатку А, результати анкетування підлітків за кожним із запитань наведені в діаграмах:

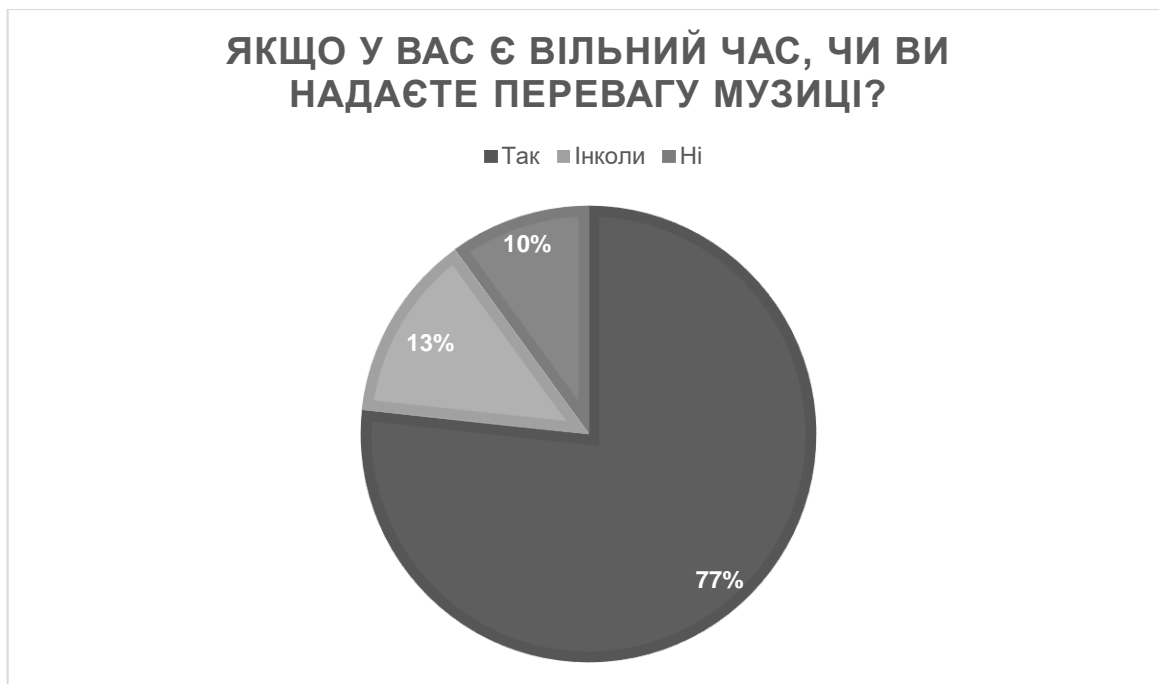

Рис. 2.2.1. Розподіл відповідей респондентів за першим питанням

За результатами аналізу анкети 76.7% (23) підлітків надають перевагу слуханню музики у вільний час, 13,3% (4) інколи слухають музику, а 10% (3) не витрачають свій вільний час на прослуховування музики

Рис. 2.2.2. Розподіл відповідей респондентів за другим питанням

За результатами анкети 60% (18) підлітків слухають музику по кілька годин на день, 20% (6) слухають кожного дня музику потроху, 20% (6) підлітків слухають музику тільки якщо знайдуть щось цікаве

Рис. 2.2.3. Розподіл відповідей респондентів за третім питанням

За результатами анкети понад 50% (15) опитуваних підлітків не приділяють увагу мові на якій виконується композиція, 16,7% (5) підлітків приділяють час на прослуховування композицій на англійській мові, також 16,7%(5) підлітків слухають російськомовні пісні, та 16,7% (5) слухають україномовну музику.

Рис. 2.2.4. Розподіл відповідей респондентів за четвертим питанням

За результатами анкети найбільшим показником мотивів для прослухування музики є душевна потреба понад 73.3% (22), для 16.7% (5) опитуваних мотивуються для прослуховування музики інтересом до теми композиції або автору, 10% (3) опитуваних слухають музику для того щоб пізнавати більше інформацію

Рис. 2.2.5. Розподіл відповідей респондентів за п'ятим питанням

За результатами анкетування найбільшим впливу на вибір музики є друзі понад 50% (15), 33,3% (10) опитуваних відповіли, що на вибір їхньої музики ніхто не впливає, на 10% (3) опитуваних у виборі музики впливають вчителі та лише на 6.7% (2) мають вплив у цьому питанні батьки.

Аналіз виборів музичних жанрів свідчить про деяку неоднозначність результатів. Так підлітки продемонстрували, як на нашу думку, досить неочікувану прихильність до класичної музики, а з іншого, напевно досить передбачувану вибірковість по відношенню до таких жанрів, як хеві-метал та кантрі.

Досить складно було б проаналізувати кореляційні зв'язки за всіма жанрами, представленими в анкеті, тому ми використали запропоновану американськими вченими групи музичних жанрів.

Так, вченими П. Ренфру та С. Гослінгом виокремлено 4 групи, які можна використати як «виміри музичних вподобань».

- ✓ Рефлексивна (або комплексна) музика – сюди увійшла класична музика, джаз, блюз та фольклорна музика.
- ✓ Бунтівна (інтенсивна) музика – рок, метал та альтернативна музика
- ✓ Конвенційна (бадьора) музика – саундтреки, поп, кантрі, релігійна. кантрі, релігійна.
- ✓ Ритмічна, енергійна музика – реп, хіп-хоп, фанк, танцювальна та електронна.

Таблиця 2.2.1

Виміри музичних вподобань

«Виміри музичних вподобань»	Середня оцінка
Рефлексивна (або комплексна) музика	4,7
Бунтівна (інтенсивна) музика	4,45
Конвенційна (бадьора) музика	4,2
Ритмічна, енергійна музика	4,3

Розглянемо результати методики ТІРІ. Найвищий показник був отриманий за шкалою відкритості. Можна сказати, що такий результат не є несподіваним у випадку відбору проб, що складається з підлітків, які в основному беруть участь у навчальній діяльності. У цьому віці людина полегшує зміни, адаптується швидше. Підлітки часто беруть на себе ініціативу, щоб знайти новий досвід.

Користуючись шкалами ми отримали такі середні показники, серед підлітків які прийняли участь в опитуванні.

Таблиця 2.2.2

Шкала	Коефіцієнт
Екстраверсія/інтроверсія	0,6
Доброзичливість	0,67
Сумлінність	0,69

Нейротизм	0,51
Відкритість досвіду	0,71

Отже, найбільший показник ми отримали за шкалою відкритості досвіду. Можна зазначити, що такий результат не є неочікуваним для вибірки, яка складається з підлітків які займаються в основному навчальною діяльністю.

Саме в підлітковому періоді особистість легше приймає зміни, швидше до них пристосовується. Підлітки часто самі проявляють ініціативу до пошуку нового досвіду. Раптом цей досвід буде достатньо негативним, тоді в нас є сенс припустити, що за віком людина стає більш закритою до досвіду, тому що вона вже усвідомлює, що нова інформація, нові події та люди не завжди покращують та збагачують життя, а навпаки, іноді отримують негативний вплив на особистість та добробут.

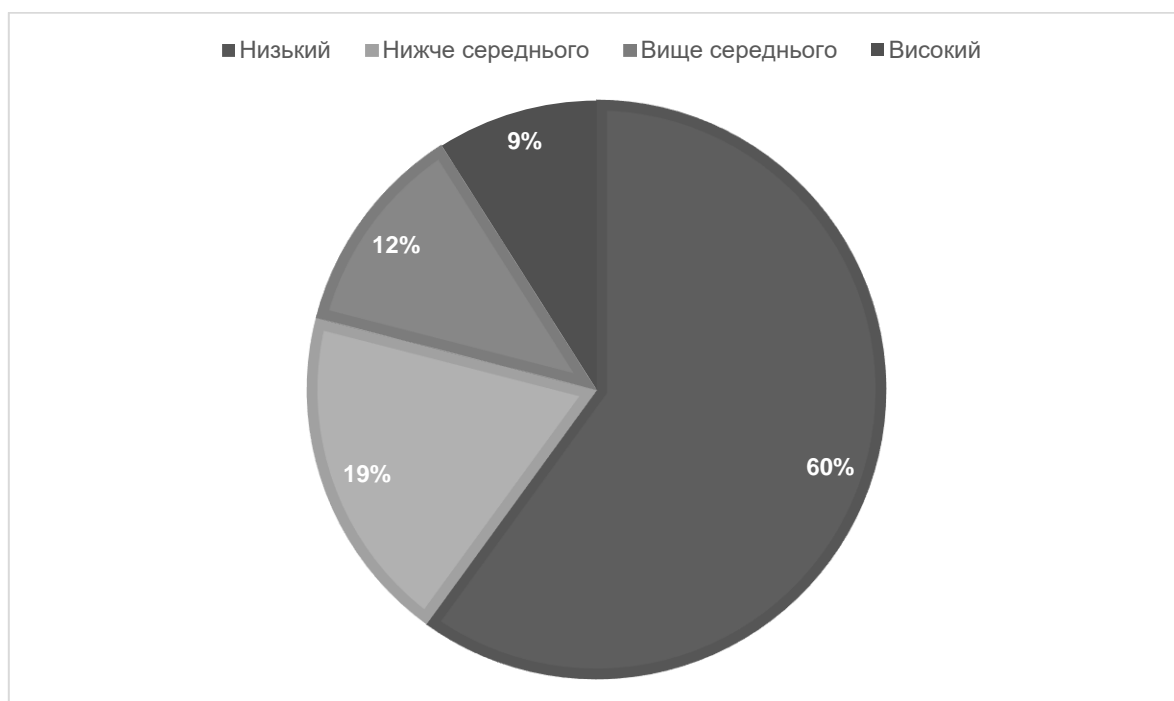

Рис. 2.2.6. Рівень оптимізму серед опитуваних

60% опитуваних показали низький рівень оптимізму, 20% нижче середнього, 13,3% – вище середнього і лише 6,7% - високий рівень оптимізму.

Під час проведення тесту LOT були отримані результати, які показали, що в середньому групі досліджуваних ближче низький рівень оптимізму.

Середньозважений показник – 14.7, при цьому автор методики зазначає в якості середнього показник 18,47

Ми вважаємо, що можливо має вплив та затьожна і страшна ситуація, в якій зараз перебуває український народ в даний момент. На теперішній час на оптимізм населення впливає російське вторгнення на територію України, яке завдало серйозної шкоди психологічному благополуччю людей в цілому.

Саме через багато хто пережив втрату рідних чи знайомих, хтось сам став свідком травмуючих подій чи небезпеки для життя. Звісно це не може не впливати на очікування особистості щодо її життя та подальшого існування. Навіть ті, які не постраждали фізично від вибухів та військових дій, досить сильно змінили своє життя: так наприклад підлітки, які повинні були почати навчання офлайн, вимушені сидіти вдома через загрозу їхньому життю, змінили місце проживання – все це докірінно змінило різні аспекти життя підлітків. Всі ці зміни ніяк не можна назвати позитивними. З огляду на це ми можемо припустити, що отриманні результати методикою LOT обумовленні ситуацією в якій перебуває наша країна, яка страждає від агресії з боку іншої держави. Також важливо підкреслити, що оцінка впливу війни на психологічний стан, благополуччя особистості є окремою важливою темою для дослідження психологів.

Виходячи з наведених фактів можна припустити, що уникання підлітками, які прийняли участь в дослідженні демонстрування низького оптимізму в актуальній ситуації є цілком зрозумілим, є обумовлена об'єктивними причинами та складнощами, з якими стикаються українські підлітки

Окрім безпосереднього використання психодіагностичних методів, важливим етапом роботи стало використання методів обробки даних та методів інтерпретації результатів. Зокрема, надзвичайно важливим елементом обробки емпіричних даних, отриманих в ході опитування, є дослідження кореляційного зв'язку. У нашій роботі ми провели кореляційний аналіз за допомогою програми MS Excel та формул PEARSON та CORREL.

Пошук кореляційних зв'язків в досліджуваних параметрах є необхідним для визначення взаємовпливу між ними. Критичне значення коефіцієнту кореляції для $n=80$ становить 0,22 ($p \leq 0,05$).

Аналізу результатів проведення анкети «Дослідження музичних вподобань» та п'ятифакторного опитувальника ТІРІ.

Таблиця 2.2.2.

Коефіцієнти кореляції між показниками вибору рефлексивно-комплексної музики (класична музика, джаз, блюз та фольклорна музика) та рисами «Великої п'ятірки»

Рефлексивний (або комплексний) вимір/рису	Коефіцієнт кореляції
Р/екстраверсія	0,117
Р/доброзичливість	-0,065
Р/сумлінність	-0,007
Р/нейротизм	0,0314
Р/відкритість досвіду	0,196

Рефлексивний та комплексний вимір музичних вподобань звичайно не пов'язані з рисами Великої П'ятірки. В таблиці ми бачимо, що суттєвого зв'язку між різними рисами особистості та прихильності до класичної музики, джазу, фольку та блюзу немає. Тому можна підкреслити, що в цих жанрах немає певної психологічної детермінати, яка може зумовлювати вибір на цих напрямках для прослуховування чи відтворення.

Найсильніший зв'язок із «великих» особистісних рис з рефлексивно-комплексним виміром демонструє фактор відкритості до досвіду. Це може свідчити про те, що для сприймання музики більш прихильні ті люди що готові до інтенсивнішого та активнішого сприйняття інформації. Саме так комплексна музика

вимагає від особистості більшої зацікавленості та вищого рівня пошукової активності

Кореляційний аналіз не виявив значних зв'язків між рисами особистості та жанрами рефлексивно-комплексного виміру, саме тому, ми маємо змогу говорити лише про потенційні тенденції, на які вказують окремі отримані коефіцієнти. Так можлива готовність більш високо оцінити комплексну музику тих людей які відкриті до досвіду готові сприймати навіть ті жанри які вони можливо не повністю розуміють. Це також стосується базового ставлення до життя носіїв більш високої відкритості досвіду, а не тільки музичних вподобань. Фактор екстраверсії також є більш значним якщо порівнювати з іншими рисами.

Екстраверсія також може бути потенційний підґрунтям для більш кращого сприйняття музики, яка вимагає виходу з комфортної зони особистості

Наступний вимір музичних вподобань виявив більший рівень кореляції з особистісними рисами Великої п'ятірки. Три із п'яти факторів продемонстрували достатньо суттєвий зв'язок (прямий або обернений) із прихильністю до жанрів музики інтенсивно-бунтівного виміру.

Таблиця 2.2.3

Коефіцієнти кореляції між показниками вибору інтенсивно-бунтівної музики (рок, метал та альтернативна музика) та рис «Великої п'ятірки»

Бунтівний (інтенсивний) вимір/рису	Коефіцієнт кореляції
Б/екстраверсія	-0,072
Б/доброзичливість	0,006
Б/сумлінність	-0,300
Б/нейротизм	0,2512
Б/відкритість досвіду	0,326

Фактори екстраверсії та доброзичливості, мають практично нульовий вплив на вподобання інтенсивно-бунтівних жанрів. Більш товариські підлітки, зазвичай привітні та добре адаптовані до діяльності в колективи, можуть обожнювати або навпаки недолюблювати такі жанри як рок чи хеві-метал

Більшу цікавість у цьому зв'язку для нас становлять інші три фактори: сумлінність, нейротизм та відкритість новому досвіду. Любителі цих жанрів можуть бути менш дисциплінованими. Власне, сама назва жанру альтернативної музики, яка являє собою велику сукупність субжанрів року, панку та металу, ставить цей напрям в позицію, протилежну певній «звичайній», або загальноприйнятій музиці. На відміну від сумлінності, що негативно корелює з інтенсивно-бунтівним виміром музичних вподобань, риса нейротизму демонструє слабкий позитивний зв'язок.

Конвенційний вимір музичних вподобань характеризується як легкий сприйняття, «загальноприйнятий», позитивний, бадьорий. Йому відповідають такі жанри, як кантрі, поп, релігійна музика та саундтрек. Як показало наше дослідження, цей вимір є здебільшого вільним від впливу особистісних чинників.

Таблиця 2.2.4

Коефіцієнти кореляції між показниками вибору конвенційної музики (саундтреки, поп, кантрі, релігійна) та рис «Великої п'ятірки»

Конвенційний вимір /риса	Коефіцієнт кореляції
К/екстраверсія	0,328
К/доброзичливість	-0,031
К/сумлінність	-0,012
К/нейротизм	-0,012
К/відкритість досвіду	0,134

Якості доброзичливості та чесності не виражалися в симпатії до веселої, звичайної музики. Найсильніший зв'язок між екстраверсією та конвенційним

виміром – це вказує на цікаву потенційну особливість поведінки екстравертів – людей, які зосереджені на спілкуванні з іншими та взаємодії із зовнішнім світом.

Йдеться про те, що екстраверти дивляться на музику більше в контексті соціальних відносин, ніж у певному особистому контексті. Намагаючись проводити більше часу з іншими людьми, екстраверти також слухатимуть музику з іншими членами суспільства. Таке слухання стає менш концентрованим, досвід переживання музичного твору може стати менш інтимним, внаслідок чого людина віддаляється від музики, використовуючи її як фон для суспільного життя, засіб спілкування тощо.

Таким чином, екстраверти опиняються в довгостроковому контексті, так би мовити, колективного прослуховування музики, що неминуче вплине на їхній вибір, зробить його «більш поширеним» і соціально бажаним. Дещо менша залежність від рівня невротизму: він має мінімальну негативну кореляцію з вибором традиційних музичних жанрів. Можливим поясненням цього може бути нездатність такої музики задовольнити емоційні запити невротичних людей. Особи з високим рівнем невротизму можуть не знайти нічого цікавого в музиці, яка спрямована на створення легкого і приємного настрою, невимушеної атмосфери, пропонує прості, ненав'язливі мелодії. Натомість вони шукають у музичному мистецтві відображення тих емоцій, які вони самі переживають досить сильно.

Останній вимір музичних уподобань – енергійна та ритмічна музика. Ця група жанрів включає електронну музику, реп / хіп-хоп і соул або фанк, і має чітку і зрозумілу мету – запропонувати слухачеві чіткий ритм, який буде супроводжувати його протягом всієї композиції.

Коефіцієнти кореляції між показниками енергійно-ритмічної музики та рис «Великої п'ятірки»

Таблиця 2.2.5

Енергійний та ритмічний вимір /риса	Коефіцієнт кореляції
-------------------------------------	----------------------

Е/екстраверсія	-0,026
Е/доброзичливість	0,006
Е/сумлінність	-0,001
Е/нейротизм	-0,145
Е/відкритість досвіду	0,319

Як показано в таблиці, більшість характеристик Великої п'ятірки не мають нічого спільного з енергійно-ретмічним виміром музичних уподобань. Можливо, це пов'язано з тим, що існує певне інструментальне ставлення до таких жанрів музики. Так, людина гратиме танцювальну музику, щоб танцювати, а для інших контекстів це мало користі. Іншою причиною може бути фіксація цих жанрів до ритму з відповідним спрощенням мелодії. Мелодійна складова – це, мабуть, ядро музичного мистецтва, яке містить психологічні відмінності особистих уподобань.

Особистісні фактори змушують людей шукати конкретні мелодії, а феномен ритму, який не настільки різноманітний, матиме лише другорядну роль. Лише відкритість досвіду ще раз показує зв'язок з цим виміром: цей зв'язок дещо сильніший, ніж у попередніх випадках.

На цьому етапі можна сказати, що відкритість досвіду – це риса, яка допомагає краще оцінити всі жанри. Людина, яка відкрита до музичного досвіду, зрозуміє, що кожен жанр має свого слухача, і ніколи не відмовиться від можливості оцінити досі невідомий музичний твір і, по можливості, продовжувати його слухати.

Також щоб ми мали змогу провести дослідження на можливий зв'язок рис Великої П'ятірки з життєвими орієнтаціями, ми застосували кореляційний аналіз по відношенню результатів проходження підлітків відповідних методик

Коефіцієнти кореляції між показниками рівню оптимізму та рис Великої п'ятірки

Таблиця 2.2.6

Рівень оптимізму та риси OCEAN	Коефіцієнт кореляції
--------------------------------	----------------------

Рівень оптимізму та екстраверсія	0,224
Рівень оптимізму та доброзичливість	0,157
Рівень оптимізму та сумлінність	-0,175
Рівень оптимізму та нейротизм	0,348
Рівень оптимізму та відкритість досвіду	0,276

Показники високого оптимізму можуть підтверджуватися у прояві високого рівня відкритості досвіду. Бажання отримати новий досвід, дізнатися щось нове, зустріти нове знайомство означає базову спрямованість на позитивний характер цього досвіду.

За даними кореляцію яку ми отримали ми припускаємо, що люди, які зазвичай очікують від свого життя переважно позитивних подій, з більшою ймовірністю відчують негативні емоції, якщо вони не отримають те, чого очікували. Для досягнення потрібного рівня успіху в певному виді діяльності, такі люди не чекали б випадкових щасливих моментів

Висновки до другого розділу

Проведене емпіричне дослідження особливостей особистісних чинників музичних вподобань в підлітковому віці дозволяє стверджувати наступне.

Отримані результати кореляційного аналізу не дають можливості впевнено говорити про наявність зв'язку між досліджуваними феноменами, проте значущими є певні тенденції, що викликають інтерес дослідника. Більшість отриманих коефіцієнтів не є статистично значущими, проте ті зв'язки, що вдалося встановити, мають психологічний зміст. Ми з'ясували що показники високого оптимізму мають можливість підтвердитися у прояві високого відкритості досвіду. Також можна сказати, що відкритість досвіду – це риса, яка допомагає краще оцінити всі жанри музики. Людина, яка відкрита до музичного досвіду, зрозуміє, що кожен жанр має свого слухача, і ніколи не відмовиться від можливості оцінити досі невідомий музичний твір і, по можливості, продовжувати його слухати.

Завдяки анкетуванню ми побачили, що в актуальній ситуації підлітки почали більше слухати україномовні пісні,

ВИСНОВКИ

У проведеному дослідженні відповідно до поставленої мети здійснено теоретичний аналіз музичних вподобань та особистісних чинників, що їх зумовлюють, а також отримані емпіричні результати щодо впливу особистісних чинників на музичні вподобання в підлітковому віці. В результаті можна дійти наступних висновків:

На основі проведеного теоретичного аналізу визначено детермінуюче значення особистісних чинників у музичних уподобаннях осіб підліткового віку, що зумовлені специфікою соціальної ситуації розвитку, провідним видом діяльності, особливостями спілкування, психічними новоутвореннями параметрами інтелектуального розвитку та емоційними аспектами особистості в підлітковому віці. Особистість у цей період переживає кризу, розвивається інтелектуально шляхом активного навчання, стає готовою до життєвого самовизначення, формує конкретні плани на життя, розвиває усвідомлення своєї індивідуальності. У повсякденному житті підлітка особливу роль відіграє музичне мистецтво, яке супроводжує його в багатьох моментах життя.

Музичні уподобання розглядаються в контексті сприйняття музики і визначаються як вибір людиною музичних творів, що відповідають очікуванням слухача. Поряд з цим поняттям використовується і поняття музичного смаку. Дослідники розглядали вивчення музичних уподобань як спосіб вивчення особистості. Для розробки емпіричних дослідницьких програм як особистісних факторів, що визначають музичні уподобання, риси особистості Великої п'ятірки (відкритість досвіду, екстраверсія-інтроверсія, невротизм, комунікабельність, сумлінність) ми розглядали життєві орієнтації та риси особистості.

Нам вдалося з'ясувати, що музичні нахили підлітків відображаються у прихильності до жанрів класичної та **джазової** музики і значно менше інтересу до таких галузей, як хеві-метал та кантрі. Результати дослідження не підтверджують особисту прихильність музичних уподобань, але певні тенденції є досить суттєвими з огляду на цілі дослідження. Шанувальники таких жанрів як рок, хеві-метал чи

альтернативна музика, відзначаються більш низкими показниками сумлінності. Можна з упевненістю припустити, що люди зі схожою ідентичністю можуть бути менш дисциплінованими та відповідальними, порушуючи суспільно прийняті норми та правила в певних соціальних групах. Люди зі звичайними музичними нахилами екстравертні. Слухачі інтенсивної та бунтарської музики демонструють більшу схильність до неврозу, а також більшу відкритість до нового досвіду. Люди, які відкриті до досвіду, будуть більше схильні до енергійної музики, яка особливо орієнтована на ритм, і такі люди, як правило, цінують різні жанри музики.

Особи з оптимістичними життєвими орієнтаціями віддають перевагу традиційній і сильно бунтарській музиці. Оптимістичні респонденти також виявили вищий рівень екстраверсії, відкритості досвіду та нейротизму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бордюк О. (2013) Методичні засади застосування інформаційно-комунікаційних технологій у фаховій підготовці вчителя мистецьких дисциплін. (Автореф. дис. канд. пед. наук) Київ: НПУ ім.М.П.Драгоманова
2. Ван Яньпин. (2014) Формування вокальної культури школярів підліткового віку Теорія і методика мистецької освіти. (Вип.16 (21) Ч.1 С.142-146) Київ:НПУ ім.М.П.Драгоманова.
3. Гаврілова Л.Г. (2014) Використання освітнього веб-сайту «Мультимедійні технології в музичній освіті» у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів музики. Інформаційні технології і засоби навчання. (Том 42, №4. С. 44 56).Київ.
4. Кулеба О. Молодіжні громадські організації: різновиди, суспільні функції та проблеми активізації їх діяльності / О.Кулеба // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2012. – Вип. 24. – С. 45–50.
5. Ляо Бінь. Особливості формування музично-естетичної компетентності підлітків у закладах позашкільної освіти / Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова с.14. – Теорія і методика мистецької освіти, вип. 25(30). - с.79-86, 2018
6. Ляо Бінь. Специфіка становлення фортепіанного навчання в Китаї/ Розвиток особистості дитини та учителя в сучасному освітньому просторі: досвід, проблеми та перспективи. Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції, Хмельницький, 2019, с. 101-105.
7. Ляо Бінь. Фортепіанна музика для дітей як засіб формування музично-естетичної компетентності підлітків. Молодь і ринок. No 8(175) 2019 .С. 154-158.
8. Ляо Бінь. (2019) Музично-естетичне середовище як основа формування музично-естетичної компетентності підлітків. 3rd International scientific and practical conference. Publishing House “ACCENT”. с.259-265. Sofia, Bulgaria. URL: <http://sci-conf.com.ua>.
9. Ляо Бінь. (2020) Моделювання процесу формування музично-

естетичної компетентності підлітків. The 17 th International scientific and practical conference «SCIENCE, TRENDS AND PERSPECTIVES» (18-19 May, 2020). с.233-237. Tokyo, Japan. 432 p. <https://isg-konf.com/category/conference-archive/>

10. Ляо Бінъ. (2020) Принципи формування музично-естетичної компетентності підлітків XVIII Міжнародна науково-практична конференція “MODERN SCIENCE, PRACTICE, SOCIETY”, 25-26 травня 2020 р.340-344. Бостон, США <https://isg-konf.com/category/conference-archive/>

11. Ляо Бінъ. (2020) Компонентна структура музично-естетичної компетентності підлітків. XVI Міжнародна науково-практична конференція “PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF MODERN SCIENCE AND PRACTICE”, 11-12 травня 2020 р., с. 260-264. Грац, Австрія <https://isg-konf.com/category/conference-archive/>

12. Ляо Бінъ. Музично-естетична компетентність учнів спеціалізованих закладів як педагогічна проблема. Актуальні проблеми музичної освіти та виховання. Зб. наук.праць, вип. 4.Вінниця, 2018.С. 136-139.

13. Liao Bin. Organization of experimental work on the formation of musical and aesthetic competence of adolescents in out-of-school art education. Intellectual Archive. Toronto: Shiny Word. Corp. (Canada). 2021. Vol. 10 (July/September) No. 3. Pp. 130-140.

14. Ляо Бінъ. (2017) Феномен музично-естетичної компетентності у процесі фортепіанного навчання учнівської молоді. XX Міжнародна науково-практична конференція «Ukr. «ЕРТА» Харків-Київ

15. Ляо Бінъ. (2017) «До питання вивчення музично-естетичної компетентності учнів позашкільних спеціалізованих закладів» Мистецько-педагогічні читання іям’яті професора О.П. Рудницької К.,

16. Ляо Бінъ. (2018) Музично-естетична компетентність учнівської молоді як педагогічна проблема. Актуальні проблеми музичної освіти та виховання. сс.136-139. Вінниця.

17. Ляо Бінъ. (2018) Фахова спрямованість музичної підготовки підлітків у

системи позашкільної освіти. II мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О.Я. Ростовського «Мистецька освіта України: проблеми теорії і практики», Ніжин,

18. Ляо Бінь. (2018) Основи музично-естетичної компетентності сучасного учня спеціалізованого мистецького закладу/ Міжнародна науково-практична конференція «Мистецтво у нелінійному просторі», Тернопіль.

19. Ляо Бінь. (2018) Забезпечення індивідуального підходу та задоволення особливих освітніх потреб для музично обдарованих іноземних студентів // II Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами», сс. 76-78. Вінниця,

20. Ляо Бінь. (2018) Фахова спрямованість музичної підготовки підлітків у системи позашкільної освіти. Мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О.Я. Ростовського «Мистецька освіта України: проблеми теорії і практики», с. 112-114. Ніжин.

21. Ляо Бінь. (2018) Музично-естетична компетентність учнівської молоді як педагогічна проблема. Актуальні проблеми музичної освіти та виховання. сс.136-139. Вінниця.

22. Ляо Бінь. (2019) Наукове обґрунтування поняття «фортепіанна техніка» Актуальні проблеми музичної освіти та виховання. сс.89-94. Вінниця.

23. Ляо Бінь. (2019) Музична творчість як фактор виконавського розвитку майбутнього вчителя музики. Мистецька освіта України: європейський вектор розвитку. III мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О.Я. Ростовського. Ніжин.

24. Ляо Бінь. (2019) Музично-естетичне середовище як основа формування музично-естетичної компетентності підлітків. Кривий Ріг.

25. Ляо Бінь. (2020) Формування музично-естетичної компетентності учнів спеціалізованих мистецьких закладів. Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми музично-естетичного виховання учнів мистецьких закладів освіти». Київ

26. Лін Сяо. (2016) Гедоністично-аксіологічного складова вокального навчання підлітків. Педагогіка вищої та середньої школи. (Вип. 47. С. 203-209). Кривий Ріг: КДПУ.
27. Лі Сянжень. (2016) Методичні засади підготовки майбутніх учителів музики до організації вокально-хорової роботи підлітків. Теорія та методики мистецької освіти. (С.34-37) Київ: НПУ ім.М.П. Драгоманова.
28. Міщенко Н. І. Соціально-педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутніх фахівців засобами студентської субкультури / Н. І. Міщенко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2012. – № 2. – С. 78–84.
29. Мартинюк Л.В.(2015) Позашкільний заклад як сучасна форма виховання і розвитку особистості підлітка. Збірник наукових праць. (С. 356.-359. Випуск 18 (1–2015) Київ.
30. Міленін В.М. (2013) Інноваційна модель виховного простору сучасного позашкільного навчального закладу. Київ: Наукова думка. 160с
31. Максименко С. Д. Психоаналітичні теорії розвитку особистості та психіки / С.Д. Максименко // Проблеми сучасної психології. - 2015. - Вип. 28. - С. 7-20
32. Откидач В. М. Естрадний спів і шоу-бізнес : навч. метод. посіб. / Володимир Откидач. – Вінниця : Нова книга, 2012. – 367 с.
33. Пантелеев Александр Федорович Взаимосвязь музыкальных предпочтений и психологических особенностей слушателей музыки // Изв. Сарат. ун-та Нов. сер. Сер. Философия. Психология. Педагогика. 2012. №2.
34. Поняття особистості у психології / С. Д. Максименко // Психологія і особистість. – 2016. – № 1. – С. 11–17.
35. Петренко О .С. Субкультури рольовиків і реконструкторів в Україні / О. С. Петренко // Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Соціологічні науки. – 2012. – № 2. – С. 126–133.
36. Радюк О. М. «Большая пятерка» личностных особенностей / О. М. Радюк, И. В. Басинская, Я. Ю. Воронкова // II Международный съезд Ассоциации когнитивно-поведенческой психотерапии: сб. науч. статей. СПб.: СИНЭЛ, 2016. С.

37. Радзівський В. О. Нотатки з субкультури аномії: монографія / В. О. Радзівський. – К. : Логос, 2012. – 366 с.
38. Рева В. П. Музыкальное восприятие как самосозидание личности / В. П. Рева // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2012. – Вип. 12. – С. 408–411.
39. Рибалка В. Вітчизняні визначення особистості та персонологічне мислення психолога і педагога як чинники соціалізації молоді / В. Рибалка // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. – 2014. – Вип. 2. – С. 76–84.
40. Реброва О.Є. (2012) Теоретичне дослідження художньо-ментального досвіду в проекції педагогіки мистецтва. [Монографія] Київ:НПУ імені М.П.Драгоманова. 294 с.
41. Сбітнева Л.М. (2016) Розвиток системи музично-естетичного виховання дітей і молоді в Україні (друга половина ХХ століття). (Дис.канд пед наук) Київ.
42. Субота М. В. Сприйняття музики як психологічної категорії [Електронний ресурс] / М. В. Субота – Режим доступу до ресурсу: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v7/i37/20.pdf>.29
43. Субота, М. В. История развития музыкальной психологии как науки / М. В.Субота. – Текст : непосредственный // Молодой ученый. – 2014. – № 6 (65). – С. 816–821. – URL: <https://moluch.ru/archive/65/10674/>
44. Сушик Н. С. Сутність, елементи, особливості, класифікації, фактори формування субкультури підлітків: соціально-педагогічний аспект / Н. С. Сушик // Науковий вісник Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Педагогічні науки. – 2012. – № 8. – С. 158–162.
45. Сергета І. В. Особливості нервово-психічного стану учнів протягом навчання в старших класах сучасної школи / І. В. Сергета, О. Ю. Браткова, О. П. Мостова // Гігієна населених місць. – 2012. – Вип. 60. – С. 269–274.
46. Стоян С.П. (2012) Сучасне мистецтво в контексті глобалізації. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. (Вип. ХХІХ. С. 291–298.) Київ: Міленіум.

47. Сотська Г.І., Шмельова Т.Б. (2016) Словник мистецьких термінів. Херсон: Видавництво «Стар».
48. Тарасов Г. С. О психологии музыки // Вопр. психол. 1994. № 5. С.95 – 99.
49. Українська адаптація короткого п'ятифакторного опитувальника особистості ТІРІ (ТІРІ-УКР) [Електронний ресурс] / М. Б. Кліманська, І. І. Галецька // Психологічний часопис. – 2019. – Т. 5, № 9. – С. 57–74.
50. Шепель В. М. Вікові особливості формування пізнавальної активності старшокласників / В. М. Шепель // Педагогіка та психологія. – 2013. – Вип. 44. – С. 39–46.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Анкета «Дослідження музичних вподобань»

Якщо у Вас є вільний час, чи Ви надаєте перевагу музиці?

- Так
- Інколи
- Ні

Скільки часу кожного дня (приблизно) Ви відводите для музики?

- слухаю музику по кілька годин в день
- слухаю музику кожного дня потроху
- слухаю музику не кожного дня, переважно тоді, коли знайду щось цікаве
- не маю часу для музики
- взагалі не люблю музики

Дайте, будь ласка, відповідь, яка мова пісень для Вас пріоритетна?

- українська
- російська
- англійська
- іспанська
- французька
- немає значення

Із перерахованих нижче мотивів слухання музики які найбільш важливі для Вас?

- навчання
- потреба душі
- інтерес до конкретної теми, автору, твору
- інше (що саме) _____

Хто найбільше впливає на Ваш вибір музики (підкресліть)?

- батьки
- вчителі
- друзі
- ніхто

Вкажіть, будь ласка, де, коли, яким чином Ви найчастіше отримуєте музичні носії?

- купую
- маю в дома інструменти
- користуюся інтернетом
- обмінююся з друзями
- інше (що саме) _____

Як часто Ви звертаєтесь до пошуку музики в інтернеті?

- щонеділі і частіше
- 1-2 рази на місяць
- кілька разів в 2-3 місяця
- декілька разів в півріччя

Дайте власну оцінку кожному музичному жанру

Використовуйте семибальну шкалу 1 – «Дуже не подобається», «Не подобається», «Скоріше не подобається», «Нейтрально», «Скоріше подобається», «Подобається», 7 – «Дуже подобається».

Класична музика	1	2	3	4	5	6	7
Блюз	1	2	3	4	5	6	7
Кантрі	1	2	3	4	5	6	7
Танцювальна/електронна музика	1	2	3	4	5	6	7
Фолк (народна музика)	1	2	3	4	5	6	7
Реп/хіп-хоп	1	2	3	4	5	6	7
Соул/фанк	1	2	3	4	5	6	7
Релігійна музика	1	2	3	4	5	6	7
Альтернативна музика	1	2	3	4	5	6	7
Джаз	1	2	3	4	5	6	7
Рок	1	2	3	4	5	6	7
Поп-музика	1	2	3	4	5	6	7
Хеві-метал	1	2	3	4	5	6	7
Саундтрек	1	2	3	4	5	6	7

Короткий п'ятифакторний опитувальник особистості ТІРІ

Інструкція: Нижче наведено перелік якостей, які можуть бути, або можуть не бути характерними особисто для Вас. Поставте, будь ласка, навпроти кожного твердження позначку у відповідній клітинці реєстраційного бланку, визначившись, наскільки Ви погоджуєтесь із кожним із них. Оцініть, в якій мірі запропонована пара характеристик стосується Вас особисто, навіть якщо одна з них підходить Вам більше, а ніж друга.

Бачу себе як людину, яка є		Абсолютно Не згоден	Не згоден	Швидше не згоден	Важко сказати	Швидше згоден	Згоден	Абсолютно згоден
		1	2	3	4	5	6	7
1	Товариська активна							
2	Критична конфліктна*							
3	Сумлінна дисциплінована							
4	Тривожна схильна перейматися*							
5	Відкрита до нового різностороння							
6	Стримана тиха*							
7	Тактовна співчутлива приязна							
8	Неорганізована легковажна*							
9	Спокійна емоційно стабільна							
10	Не любить змін і пошуку у нових рішень*							

Обробка результатів. Заповнення опитувальника потребує близько хвилини часу. Кожен із пунктів оцінюється за 7-бальною шкалою від 1 (абсолютно не згоден) до 7 (абсолютно згоден).

Ключ до короткого п'ятифакторного опитувальника особистості ТІРІ

1. Екстраверсія: 1, 6*
2. Дружелюбність: 2*, 7
3. Добросовісність: 3, 8*
4. Емоційна стабільність: 4*, 9
5. Відкритість новому досвіду: 5, 10*

Пункти, позначені *, рахують з інверсією

Тест життєвих орієнтацій Ч. Шейера та М. Карвера LOT

Інструкція. Вам запропоновані пари протилежних тверджень. Ваше завдання вибрати одне з тверджень, яке на Вашу думку більше відповідає дійсності, і відзначити одну з цифр 1, 2, 3 залежно від того, наскільки Ви впевнені у виборі (або 0 якщо обидва твердження на Ваш погляд однаково вірні).

- 1) Зазвичай мені дуже нудно
- 2) Життя мені здається завжди захоплюючим і захоплюючим
- 3) У житті я не маю певних цілей та намірів
- 4) Моє життя здається мені надзвичайно безглуздим і безцільним
- 5) Щодня мені здається завжди новим і на відміну від інших
- 6) Коли я вийду на пенсію, я буду мати справу з цікавими речами, про які я завжди мріяв робити
- 7) Моє життя вийшло точно так, як я мріяв
- 8) Я не досяг успіху в реалізації своїх життєвих планів
- 9) Моє життя порожнє і нецікаве
- 10) Якби мені довелося узагальнити своє життя сьогодні, я б сказав, що це було досить значущим
- 11) Якби я міг вибрати, то я б побудував своє життя зовсім по -іншому
- 12) Коли я дивлюся на навколишній світ, він часто веде мене до плутанини та тривоги
- 13) Я дуже обов'язкова людина
- 14) Я вважаю, що людина має можливість зробити свій життєвий вибір на своєму прохання
- 15) Я точно можу назвати себе цілеспрямованою людиною
- 16) У своєму житті я ще не знайшов свого покликання та чітких цілей
- 17) мої погляди на життя ще не вирішені
- 18) Я вважаю, що мені вдалося знайти покликання та цікаві цілі в житті
- 19) Моє життя в моїх руках, і я сам це контролюю
- 20) Мої щоденні справи приносять мені задоволення та задоволення

Обробка результатів зводиться до підсумовування числових значень для всіх 20 шкал та переведення сумарного бала в стандартні значення (процентили). Для підрахунку балів необхідно перевести зазначені випробуваним позиції на симетричній шкалі 3210123 в оцінки за висхідною або спадною асиметричною шкалою. Висхідна послідовність градацій (від 1 до 7) чергується у випадковому порядку з низхідною (від 7 до 1), причому максимальний бал (7) завжди відповідає полюсу наявності мети у житті, а мінімальний бал (1) - полюсу її відсутності. При підрахунку

балів за ключом дотримуються наступного правила: — у висхідну шкалу 1 2 3 4 5 6 7 переводяться пункти 1, 3, 4, 8, 9, 11, 12, 16, 17. — у низхідну шкалу 7 6 5 4 3 2 1 переводяться пункти 2, 5, 6, 7, 10, 13, 14, 15, 18, 19, 20

Ключ до тесту життєвих орієнтацій Ч. Шейера та М. Карвера LOT

Субшкала 1 (цілі в житті) - 3, 4, 10, 16, 17, 18.

Субшкала 2 (процес життя) - 1, 2, 4, 5, 7, 9.

Субшкала 3 (результат життя) - 8, 9, 10, 12, 20.

Субшкала 4 (локус контролю - Я) - 1, 15, 16, 19.

Субшкала 5 (локус контролю - життя) - 7, 10, 11, 14, 18, 19.

Загальний показник - свідомість життя (ОЖ) - всі 20 пунктів.